

Kommentarer till 2014 års taxestatistik

VA-avgiften för en normalvilla höjdes med i medeltal 4,0 % 2014. Svenskt Vatten bedömer att taxehöjningarna kommer att öka i framtiden och rekommenderar att kommunerna regelbundet ser över sina investeringsbehov och ser över taxan regelbundet

Svenskt Vatten sammanställer varje år taxestatistik baserat på de uppgifter som kommunerna lägger in i databasen VASS. Jämförelsen görs för avgifter för enfamiljshus, s.k. typhus A¹, och flerfamiljshus, s.k. typhus B².

Det finns två typer av avgifter: bruksavgifter och anläggningsavgifter.

Brukningsavgifter

Brukningsavgifter är en periodisk avgift för drift- och underhållskostnader, kapitalkostnader för investeringar eller andra nödvändiga kostnader för att tillhandahålla vattentjänsterna.

Ett typhus A (normalvilla) betalar år 2014 mellan 247 och 889 kr per hushåll och månad eller mellan 2 och 7 öre per liter.³ Ett lägenhetshushåll i typhus B betalar mellan 124 och 656 kr per månad eller mellan 1,5 och 8 öre per liter.

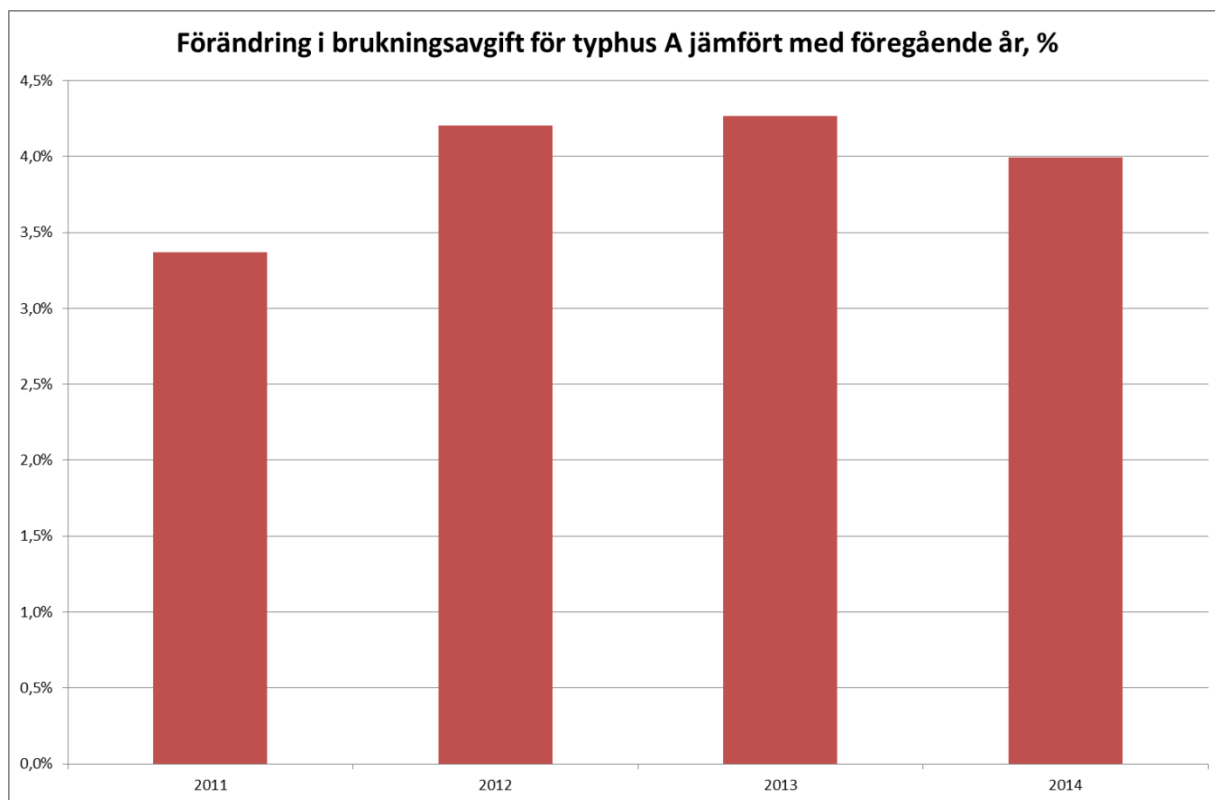
Som Svenskt Vatten visade i förra årets kommentarer till taxestatistiken så beror spridningen i taxa i första hand på skillnader i förutsättningar som kommunernas storlek, befolkningstäthet, topografi, möjlighet till regionala anläggningar etc. Till det kommer vissa historiska faktorer som när investeringar är gjorda och hur dessa har skrivits av. Denna bedömning står sig oförändrad och vi hänvisar till förra årets PM för ett mer detaljerat resonemang.

VA-avgiften för typhus A höjdes med i medeltal 4 % 2014. Som framgår av figur 1 nedan har förändringen legat stadigt omkring 4 % de senaste åren.

¹ "Typhus A" är ett enfamiljshus med 150 m² våningsyta inkl. garage 15 m², tomtyta 800 m², vattenförbrukning 150 m³/år. Fastigheten är ansluten till vatten, spill- och dagvatten.

² "Typhus B" är ett flerbostadshus som är anslutet till vatten, spill- och dagvatten. Huset har 15 lägenheter, 1000 m² våningsyta, 800 m² tomtyta, vattenförbrukning 2000 m³/år och 2 st parallellkopplade vattenmätare q_n 2,5 m³/h.

³ Samtliga uppgifter är inklusive moms.

Figur 1 Förändringar i brukningsavgift för typhus A (% jämfört med föregående år) 2011-2014

Det är fortsatt en stor spridning i hur mycket kommunerna höjer brukningsavgifterna. Precis som förra året ligger närmare en tredjedel kvar på samma eller nivå eller har till och med sänkt taxan. Det kan bero på att man just höjt taxan året innan, men i en del kommuner kan förklaringen vara att man inte hinner avsätta resurser för att analysera investeringsbehov och revidera taxan baserat på hållbara flerårsbudgetar.

Anläggningsavgifter

Anläggningsavgiften är en engångsavgift för att ansluta sig till kommunalt VA. Anläggningsavgiftens storlek bestäms utifrån beräkningsgrunder som innebär att en fastighetsägare inte behöver betala mer än vad som motsvarar en genomsnittlig fastighets andel av kostnaden för att ordna VA-anläggningen.

Vanligen är dock anslutningsavgifterna lägre än den genomsnittliga kostnaden för att ansluta nya fastigheter, varför finansieringen i praktiken även sker genom intäkter från brukningsavgifter (eller eventuellt tillskjutande skattemedel). Detta är även tillåtet enligt vattentjänstlagen.

Medelvärdet för anläggningsavgiften för typhus A är 2014 ca 115 000 kr. Spridningen är dock stor, mellan 20 000 kr och 270 000 kr. Den stora spridningen beror dock inte på skillnader i kostnader för att ansluta fastigheter utan i första hand hur stor andel av denna kostnad som kommunen väljer att ta genom anläggningstaxan. De allra flesta kommuner finansierar genom att i praktiken skjuta till medel från framförallt intäkter från brukningsavgifter. Det är således de olika graderna av finansiering genom anläggningsavgifter som förklarar den stora spridningen.

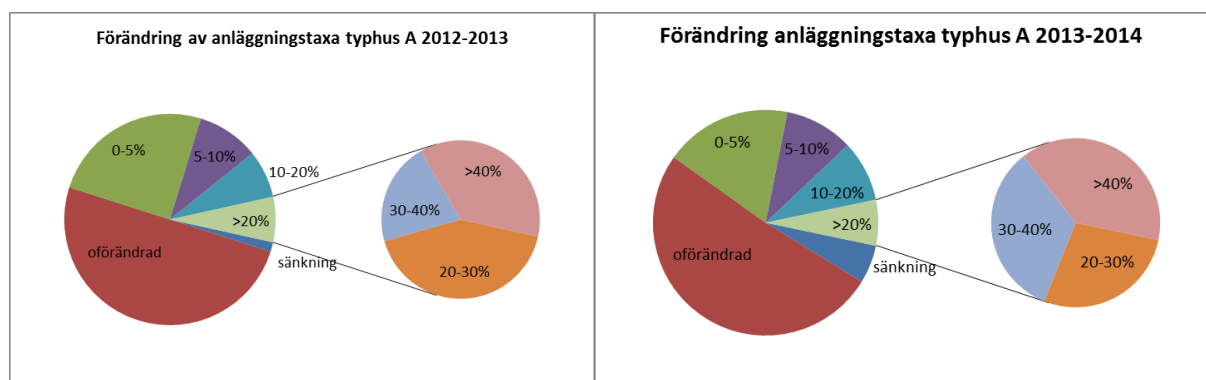
Tittar man närmare på vilka kommuner som har relativt hög respektive relativt låg anläggningsavgift framträder ett tydligt mönster:

Kommuner med jämförelsevis högre anläggningstaxor utgörs huvudsakligen av kommuner nära storstadsområden och/eller attraktiva kust- och skärgårdsområden. Här är trycket på att ansluta sig till kommunalt VA i s.k. omvandlingsområden (fritidshusområden som blir helt eller delvis permanentboende) stort. Vidare är värdet på fastigheterna högt och det är lättare att ta ut anläggningsavgifter som i högre grad täcker kostnaden för anslutning.

Kommuner med iögonfallande låga anläggningstaxor återfinns till stor del i Norrland och mindre bruksorter. Här kan det dels handla om att man har så pass få nyanslutningar att det inte uppfattas som motiverat att höja anläggningstaxan, men också att det kan vara svårt att ta ut högre avgifter vid anslutning av lågt värderade fastigheter. Till detta kan komma politiska överväganden för kommuner som strävar mot att behålla invånarantal och vill framstå som attraktiva för boende.

Det bör återigen framhållas att valet av nivå på anläggningstaxa och därmed finansieringsgrad för att täcka anslutningskostnader är upp till varje enskild kommun. Svenskt Vatten rekommenderar dock att varje kommun ser över hur många och vilken typ av nyanslutningar som är förväntade under den kommande femårsperioden och i vilken grad denna kostnad täcks av nuvarande nivå på anläggningstaxa. Om allt större kostnader behöver tas från intäkter av brukningsavgifter kan det leda till att brukningstaxan behöver höjas och/eller att nödvändiga investeringar får stå tillbaka.

Anläggningsavgifterna höjdes med i medeltal 4,3 % år 2014. Den procentuella ökningen har minskat de senaste åren. En närmare analys visar dock att det som fortsättningsvis utmärker anläggningsavgifternas förändring är spridningen mellan kommunerna. Här är bilden av förändringen mellan 2013 och 2014 likartad förändringen 2012-2013, se figur 2 nedan.

Figur 2 Förändringen i anläggningsavgift för typhus A, 2012 - 2013 respektive 2013-2014

Ca hälften av kommunerna lämnar sin anläggningstaxa helt oförändrad och en mindre del höjer relativt kraftigt, ett mönster som varit tydligt de senaste åren. Man ser också att en del kommuner kan ha oförändrad anläggningstaxa flera år i rad för att därefter göra en större justering. En möjlig förklaring till det kan vara att flera nya anslutningar plötsligt sätter fokus på glappet mellan intäkter och kostnader för nya anslutningar.

Det finns anledning att tro att antalet tillkommande anslutningar ökar i många kommuner, dels på grund av ökat tryck i storstädernas kranskommuner och dels på grund av ökande krav på att minska utsläpp från enskilda avlopp. Därför kan skillnaden mellan kostnad och intäkt för nya anslutningar få ökad betydelse.

Slutsatser

Det finns flera faktorer som pekar på att kostnaden för att tillhandahålla vatten- och avloppstjänster kommer att öka i framtiden.

- Idag är en stor del av kommunernas anläggstillgångar för vatten och avlopp (ledningsnät, avloppsreningsverk och dricksvattenverk) avskrivna. När nödvändiga investeringar görs för förnya denna infrastruktur kommer därför taxan att behöva höjas markant.
- Förnysetakten av ledningsnät behöver ökas. Det kommer att innebära en märkbar kostnadsökning.
- Anpassningen till ett förändrat klimat kommer att innebära investeringar i både vattenverk, avloppsreningsverk och ledningsnät.
- Miljökraven ökar genom till exempel ramdirektivet, ökande krav på avskiljning av kemiska substanser i avloppsreningsverk samt ökande krav på hygienisering av slam.

Analysen visar att vattentjänstsektorn måste genomföra markanta investeringsökningar under de kommande 20 åren för att klara dessa utmaningar.

Svenskt Vatten bedömer därför att **brukningstaxorna** på framöver behöver öka mer än de 4 % som varit den ungefärliga årliga genomsnittliga höjningen. Så mycket som uppåt en tredjedel av landets kommuner väljer att inte höja sin brukningstaxa för 2014, vilket var samma som andelen 2013. Det kan finnas anledning att tro att en del kommuner helt enkelt inte maktar med att se över sina långsiktiga investeringsbehov, upprätta flerårsbudgetar och justera taxan baserat på dessa.

Det är viktigt att kommunerna ser över sin VA-verksamhet och kritiskt granskar taxan redan nu för att se hur man ska kunna möta dessa utmaningar. I höst lanserar Svenskt Vatten till exempel hållbarhetsindex. Hållbarhetsindex är ett verktyg som ska underlätta för kommunerna att identifiera åtgärds- och investeringsbehov för hela verksamheten och i kommunikationen mellan verksamhet och politiskt ansvariga. Målet är att detta verktyg även ska möjliggöra väl underbyggda beslut om taxan.

För **anläggningstaxorna** är utgångspunkten lite annorlunda. Kommuner kan välja att ha en lägre grad av finansiering av nyanslutningar genom anläggningstaxa och istället finansiera genom brukningsavgifter. Valet av nivå på anläggningsavgifter kan bero på hur stort behovet av nya anslutningar är men även på faktorer som fastighetsvärden i kommunen. För kommuner med låga anläggningstaxor är det viktigt att göra en bedömning av hur många nyanslutningar som kan förväntas de kommande åren och hur dessa ska finansieras. Om större höjningar av anläggningstaxan behövs bör dessa helst göras utspritt över ett antal år.